

Li vaig veure les cuixes, per Joan A. Argente

Les idees que exposo en aquest paper són ja una mica rànries: llur origen es troba en un curs que vaig desenrotllar cap allà el 1971/72. De segur que si em topava amb un professional *enragé* em diria que això ja no es porta. Bé, amb tots els respectes per als professionals *enragés*, crec que aquelles idees encara es poden aprofitar, almenys a casa nostra.

Les formes com es manifesten les relacions de possessió en les diverses llengües del món presenten una varietat notable, si més no en un nivell «superficial». A més, des del punt de mira de la lingüística general, hom pot arribar a enregistrar una sèrie de matisos interessants, a partir dels quals més d'una vegada antropòlegs i lingüistes han pretès desvetllar unes particulars concepcions de la identitat de la persona humana en determinats pobles del planeta. Em refereixo, és clar, a les diferències d'expressió que presenten algunes llengües entre possessió *alienable* i possessió *inalienable* (e.g. entre les expressions corresponents a les nostres *la meua casa vs. el meu nas*, o *el meu fill*), i, encara, al fet que, entre aquestes, algunes distingeixen dins la gramàtica de la possessió inalienable l'expressió de les relacions referides, per exemple, a les parts del cos i les referides als termes de parentiu (i.e. *el meu*

nas vs. el meu fill). Cal tenir present que la categoria d'«inalienable» de què parlem és una categoria gramatical i no pas ontològica; car, de primer, no és pas cert que tots els objectes l'expressió gramatical dels quals exigeixi la marca d'inalienable no puguin ésser efectivament separats de llur posseïdor, i, segonament, no sempre allò que sembla inalienable des d'un punt de vista nominal demana l'expressió gramatical que caldria esperar. Això, d'altra banda, és una cosa comuna a pràcticament totes les categories gramaticals, car, com és ben conegut, una llengua imposa sempre una classificació específica i arbitrària de la realitat extralingüística. I d'aquí ve el problema aquell de la *Weltanschauung*, que tants de maldecaps ha procurat per a uns i tanta distracció per a d'altres.

Tot això de la possessió inalienable és força divertit d'estudiar, sobretot quan es maneja un nombre de llengües prou representatiu i quan aquestes llengües pertanyen a tipus lingüístics diversos. Ara, d'això a extreure'n conclusions relatives a les diverses «visions del món» el pas és fàcil de donar, i amb el pas, la rellicada. Quan un troba que una llengua com l'arapaho —de la gran família algonquino-wakash— classifica entre els substantius «inalienables» els mots que

designen el «poll» o la «puça» no s'arrisca-ria a deduir-ne conclusions prematures respecte a la consciència que els parlants d'aquesta llengua puguin tenir de si mateixos. Al capdavant, si les nostres llengües «occidentals» i «cultes» primiflessin aquestes distincions tampoc no seria d'estranyar si un bon dia se'ns despenjava algú parlant del seu vehicle de motor com si d'una part del seu cos es tractés (o a la inversa: com si ell fos una part del vehicle en qüestió). Però el cas és que tots aquests problemes han estat estudiats pels antropòlegs, i, almenys des dels treballs de Lévy-Bruhl (1916 i 1927), se sap que la concepció de la «individualitat humana» abasta camps més amplis que els tradicionals a casa nostra. No res menys, el lingüista suís. H. Frei (1939) va mostrar alguns indicis que dins les cultures indoeuropees el concepte de la individualitat personal hagi pogut ésser també més ampli que el que hi trobem actualment. De tota manera, cal saber que Frei va treure la idea, molt possiblement, de la lectura de Lévy-Bruhl.

D'altra banda, el simple fet que la nostra llengua no distingeixi obertament aquest matís podria prestar-se a especulacions més o menys desbaratades entorn del «seny» i la «rauxa» del nostre poble, o entorn de la seva manera d'«ésser-en-el-món», segons el gust i el nivell cultural del consumidor. Potser fóra bo de recordar que tot just fa cent anys alguns lingüistes de pro es barallaven respecte a si el llenguatge és o no és una revelació divina; i ho feien ben seriosament i acadèmica. Ara els lingüistes, antropòlegs, filòsofs i tot altre aviram, a còpia de fotre els peus a la galleda, han après de mica en mica l'assenyada virtut de la discreció, d'abstenir-se de fer extrapolacions pseudo-culturalistes massa ràpides. Almenys, vull dir, els lingüistes d'ofici (no sabria assegurar-ho pel que afecta antropòlegs i filòsofs. ¿Encara n'hi ha, de filòsofs?). Evidentment, sempre i pertot hi ha gent —i d'ençà d'allò de *l'imagination au pouvoir*— encara més— disposada a discutir el sexe dels àngels, l'origen del llenguatge o la prioritat relativa de l'ou i la gallina. I amb això no vull pas desautoritzar Lévy-Bruhl ni cap altre col·lega; ni molt menys voldria ofendre els veritables filòsofs de cafè, els conversadors de mena, disposats sempre a fer-la petar malgrat les dificultats espinoses que pugui presentar el tema. Em limito a constatar un fet, característic, d'altra banda, d'una excessiva professionalització, i és que, en la mesura que s'imposa el criteri del «cientifisme», els professionals deixen els temes espinosos per als bons conversadors de cafè.

Bé, anant al tema que m'interessa: he dit que el català no distingeix obertament entre les categories d'alienable/inalienable en l'expressió de les relacions de possessió; així,

usem el mateix «adjectiu possessiu» *meu/teu/seu*, etc. per a referir-nos a qualsevol dels dos tipus de relació. Ara, això no exhaureix el tema. Cal tenir en compte que una llengua pot posseir no únicament les categories que tenen una marca formal, sinó també altres categories «ocultes», que normalment no presenten marques d'expressió formal, però que una consideració atenta de les diverses construccions de la llengua ens pot manifestar. Aquest fet ha estat reconegut per la gramàtica tradicional —la qual cosa era previsible donada la seva orientació «nocional» de base lògica—, però també per la lingüística del segle XIX i àdhuc per la del XX. Whorf (1945), a propòsit del problema, distingeix entre els *fenotipus*, o categories patents, i els *criptotipus*, o categories latents. Una «categoria oculta» només presenta una marca formal en determinades construccions o frases, però llevat d'aquest cas no té cap expressió explícita en les altres frases de la llengua. Una prova particular per tal de detectar els criptotipus pot ésser el que Whorf anomena la seva *reactància*, això és, el fet que un determinat mot no admeti entrar en una determinada construcció: és, doncs, una prova «negativa» que ens informa de l'existència d'una categoria oculta.

Doncs bé, tornant a l'expressió de la possessió en català, cal advertir, d'antuvi, que de les dues variants d'«adjectius possessius» —*meu/mon, teu/ton, seu/son*— en el català actual, o si més no en la variant dialectal que m'és més familiar, la segona forma d'aquelles parelles es construeix gairebé exclusivament amb termes de parentiu; cf. *mon pare, ta mare, ses germanes vs ?mon rellotge, ?ta samarreta, ?ses cadeneres*. Evidentment, se'm pot objectar que es tracta d'un arcaisme cada vegada menys freqüent, almenys en el parlar de Barcelona. D'acord, però això no hi té res a veure. Tampoc no afirmo que es tracti d'un procés d'especialització d'aquelles dues formes de possessius. Ara, no deixa d'ésser curiós el fet que els únics exemples que solen proveir les gramàtiques catalanes de l'ús de les formes àtones són precisament termes de parentiu —cf. Fabra (1922) i (1956), Badia (1962); d'aquestes, si no l'erro, només la primera i l'última recullen expressament el fet—. Si això és així, tanmateix, ja tenim un indicatiu que alguna mena de distinció relacionada amb aquella categoria gramatical es faria en català. Ara bé, cal tenir en compte que els substantius que designen aparentment altres objectes inalienables, com les parts del cos, han seguit la mateixa sort dels substantius alienables, i.e. de *rellotge, samarreta i cadenera*.

Una segona pista ens la forneix el fet que els mots que designen objectes inalienables exigeixen pràcticament sempre una expressió

possessiva —que no ha d'ésser necessàriament l'«adjectiu possessiu»—, mentre que els altres són més lliures en aquest sentit; així tenim: *la capsa vs. el meu/nom pare*, etc. Aquest criteri, és clar, és més aviat estadístic i no resol cap problema gramatical, però és un nou indicatiu. Evidentment, l'expressió *el pare* és perfectament gramatical, però en l'ús normal de la llengua cal sobreentendre el possessiu de primera persona. Si així, de sobte, algú se'n posa a parlar «del pare», sense res més, caldrà suposar, en una primera aproximació, que es refereix al *seu* pare o bé al de Roma, o potser —ignore si és el cas, només m'interessa com a exemple— a monsenyor Escrivá de Balaguer, o a qualsevol altre monsenyor segons el context en què es desenvolupi la conversa i segons determinades propietats i pressuposicions dels interlocutors. *Pare* és un mot que expressa una relació alhora conceptual i deíctica, a diferència, per exemple, de *persona* (*X és pare de Y*, però no necessàriament **X és persona de Y*: aquesta expressió només s'usa en un sentit figurat; en tot cas *pare* implica o pressuposa sempre una relació entre dos individus, mentre que *persona* no), i pertany, a més, a la categoria gramatical d'allò que Jespersen (1922) anomenà *shifters*, i.e. a la categoria de mots que presenten referències diverses segons les coordenades de l'acte de parla i el fragment de discurs en què apareixen —com *jo*, *tu*, *aquí*, *allí*, *ara*, etc; amb la diferència que així com aquests termes es defineixen només *delocutivament* —cf. Benveniste (1956) i (1958)—, i.e. en relació amb el fragment de discurs de què formen part, el mot *pare* admet una caracterització semàntica independent del discurs, car com a substantiu pertany al camp de la tercera persona, al camp de les referències objectives, però com a apel·latiu resta lligat a la situació deíctica en què es presenta (motiu pel qual alguns lingüistes han observat o avançat que en el llenguatge infantil el terme *pare* o *papa*, etc., és usat en un determinat estadi de l'evolució com a sinònim d'*home* o *senyor*, car aquests lingüistes consideren que els *shifters* constitueixen una categoria que, degut a la seva mobilitat referencial, és de més tardana adquisició per part de les criatures. Independentment de la consideració personal que ens puguin merèixer aquestes càbales de pedagogia-ficció, ho consigno com un argument a considerar).¹ Abundant

1. Només dues observacions relatives al tema dels *shifters*. La naturalesa semiòtica d'aquesta categoria de signes lingüístics es podria expressar, representant els termes de Peirce (1931), per llur doble funció de *simbols* (signes relacionats amb allò que designen mitjançant una regla convencional) i d'*índexs* (signes que presen-

en aquest segon argument, hom podria esmentar les construccions del tipus *rentar-se les mans vs. *rentar les mans* —expressió agramatical si es pren en el sentit de la primera; en un altre sentit, l'expressió exigeix un complement indirecte, el qual vindria a ésser una variant de l'expressió de possessió, com veurem més avall, o bé exigeix una determinació del substantiu objecte amb valor possessiu, com a *renteu les mans del menut*, cf. *rentar el cotxe vs. ?rentar-se el cotxe*, on, si més no, la relació s'inverteix a favor de l'expressió sense pronom.

Finalment, cal tenir en compte que —com acabo d'avançar— existeixen altres expressions de possessió a més de l'«adjectiu possessiu». Sense anar més lluny, considereu les relacions de paràfrasi existents entre les frases o construccions (1)-(5):

- (1) La noia té la pell fosca.
- (2) La pell de la noia és fosca.
- (3) La noia és fosca de pell.
- (4) La noia de (la) pell fosca...
- (5) La pell fosca de la noia...

He complicat una mica la troca per tal de fer-ho més divertit. Aquí s'expressen dues relacions predicatives col·lapsades en una sola frase: una de qualitat (*la pell és fosca*) i una altra d'atribució o de pertinença (*la noia té la pell fosca*). Doncs bé, la frase (3) és una construcció que només es troba en l'expressió de la possessió inalienable, i mai no és admesa en el cas de la possessió alienable —cf. (7):

- (6) La noia té el/un vestit estampat.
- (7) *La noia és estampada de vestit.

A més, aquesta construcció és factible, possiblement, o almenys preferentment (la cosa no presenta uns límits massa clars), quan la relació entre el substantiu pretesament

ten una relació existencial amb l'objecte al qual remetem: *simbols deíctics* (*indexical symbols*), segons els defineix Jakobson (1957). Per a aquest autor, com, segons cal deduir, per a Benveniste, la característica que defineix els *shifters* és llur referència a l'acte de parla, al procés de l'enunciació, i/o als individus que participen en aquest acte. En segon lloc, respecte al procés de l'ontogènesi gramatical, allò que, segons que sembla, ha estat demostrat mitjançant les dues pedres de toc de la lingüística moderna —l'estudi del procés d'aprenentatge lingüístic en els infants, i dels processos de pèrdua del llenguatge en les persones que pateixen trastorns afàsics— és que els *shifters*, entesos en el sentit més restringit, i.e. *jo*, *tu*, *aquí*, etc., són de tardana adquisició en les criatures i de prompta pèrdua en els processos afàsics (cf. Jakobson (1957)).

«inalienable» i el seu atribut és una relació *inherent* i no *accidental*. I el lector em perdonarà d'haver caigut en aquesta mena d'afirmacions o de criteris tan poc de refiar per a un lingüista, però ja se sap que, en general, les primeres aproximacions acostumen a fer-se en termes molt poc formals. En tot cas, els exemples següents poden fer veure la inestabilitat que presenten certs casos:

(8) La noia té la pell cremada.

(9) La noia $\left\{ \begin{array}{l} *és \\ ?està \end{array} \right\}$ cremada de pell.

Personalment, em temo que la variació en el grau d'acceptabilitat d'aquestes frases o construccions és notable; així, mentre no desqualificaria la frase (9) amb el verb *estar*, com tampoc l'expressió *malalta d'un ull* —procedent de *un ull malalt*— sempre amb el verb *estar*, no me'n sabria avenir si algú em deia **La noia està tallada de llavis* —procedent de *La noia té els llavis tallats*—, i així successivament. Però no cal esgarriar-se; el concepte de *competència lingüística* ha entrat en crisi, i el problema de la variació sintàctica es presenta com un dels més interessants i més urgents que cal abordar. En tot cas, queda dempeus la particularitat que la construcció de la frase (3) només admet substantius de la classe dels «inalienables».

La transposició de *(de) pell fosca* en *fosca de pell* és el que Frei anomena *conversió*, i es relaciona amb les construccions de les llengües clàssiques anomenades «acusatiu de relació» i «ablatiu de limitació», així com amb un determinat grup de compostos nominals amb valor d'adjectius, com és ara els grecs *korythaiolos*, «flamejant de casc» (epítet d'Hèctor), *podokus*, «veloc de peus» (epítet d'Aquileu), *thumosofós*, «equànime d'esperit», *nausikleitos*, «famos de naus», etc. Donat el seu comportament, podem dir, doncs, que hem trobat ja una «reactància» que ens mena a la conclusió que, malgrat que el català no presenti una diferència explícita en molts contextos respecte a l'expressió de les relacions de possessió alienable i de possessió inalienable, les categories en qüestió tenen una vigència latent dins la llengua; són, per dir-ho en termes de Whorf, criptotipus de la llengua catalana.

Obviament, a més de les «conversions» que impliquen parts del cos, també trobem expressions com *agradable de caràcter*, *equànime d'esperit*, *bàbil d'enginy*, etc.; la qual cosa no vol dir sinó que la possessió inalienable la referim tant a les parts del cos com a les qualitats de l'esperit. Allò que ja no és tan clar és fins a quin punt els noms de parentiu quedarien classificats, segons això, com a «inalienables». En tot cas, em sem-

bla que cal convenir que la regla ja no és productiva, perquè al costat d'alguns possibles arcaïsmes, com *noble de família*, *ric de pare i mare*, etc., el català actual no sembla pas afavorir expressions com **conegut de pares*, **alt d'oncle*, etc. Certament, avui trobem construccions com *alt per part d'oncle*, *saberut per part d'àvia*, etc.; però aquesta construcció pot no tenir res a veure amb la que comentem aquí, car en la «conversió», l'adjectiu prové sempre, com hem vist, d'una construcció atributiva —o, en darrer terme, copulativa— i, en conseqüència, es refereix sempre al substantiu que l'acompanya (*de pell fosca* > *fosca de pell*, *d'enginy bàbil* > *bàbil d'enginy*, etc.), mentre que per a qualificar algú com a *saberut per part d'àvia* no n'hi ha prou que tingui una àvia saberuda, cal que sigui ell mateix saberut. En canvi, aquesta «conversió» era possible, aplicada a termes de parentiu, per als antics indoeuropeus, com atesten els epítets de la poesia homèrica o de la poesia germànica primitiva, i els noms propis com *Cleopatra* («de pare famós») i *Patroclos* («famós de pares»).

2. Abans de prosseguir aquestes reflexions potser cal fer una segona observació. Fins ara els exemples que he donat per a la recerca del meu argument implicaven tots un posseïdor «animat». Ara bé, si limitem el problema a aquests termes, les objeccions podrien venir d'aquest cantó, perquè a qualsevol se li acut que, al costat de les frases expressades, la «conversió» també ens pot donar expressions com (a'), (b') o (c') a partir de les corresponents (a), (b) i (c):

- (a) Un pis de sostre baix
- (a') Un pis baix de sostre
- (b) Un país de clima suau
- (b') Un país suau de clima
- (c) Una muntanya de cingles espadats
- (c') Una muntanya espadada de cingles

Aquestes expressions són perfectament gramaticals i no fan referència a substantius «animats». Però això, en tot cas, no és un argument que contradigui el meu raonament. En primer lloc, perquè es basaria en un apriorisme injustificat, segons el qual la distinció gramatical entre possessió alienable i possessió inalienable seria rellevant només si el «posseïdor» fos un terme qualificat com a «animat»; i, en segon lloc, perquè el problema esdevindria merament terminològic: discutir si és lícit de qualificar com a «inalienable» la relació que existeix entre una noia i la SEVA *pell* —o, millor, entre un mot que designa un ésser animat i un mot que designa una «part» d'aquest ésser— i alhora la relació que existeix entre un *pis* i el SEU *sostre*, etc. —o millor, entre un mot que designa un objecte inanimat i un mot que designa una «part» d'aquest objecte— és una qüestió que potser faria les delícies d'un escolàstic o d'un jurista especialitzat en casuística, però jo —i el lector pacient: *all together now!*— no hi esmerçaré ni un segon. Allò que és important de debò i que cal retenir és el fet que aquest tipus de transposició defineix unes condicions de concurrèn-

La descoberta de la categoria oculta alienable/inalienable dins la gramàtica catalana, mitjançant la «reactància» que ens forneix respecte a aquesta categoria el fenomen de la «conversió», o transposició exemplificada en la frase (3), il·lustra, d'altra banda, un principi que ja havia enunciat Bally (1944) i que alguns gramàtics transformacionalistes han tornat a posar de manifest, i és que les transposicions —en termes de Bally— o les regles transformacionals —en termes actuals— que constatem en una o diverses llengües constitueixen l'únic criteri assenyalat que ens pot menar a la descoberta d'uns veritables «universals substantius» de la sintaxi, i.e. de les categories lèxiques i sintàctiques, i —afegeixo, car és el nostre cas— gramaticals, que calgui reconèixer en una gramàtica universal, i del contingut empíric que cal atorgar-los. Només mitjançant aquest criteri podem arribar a una discussió dels «universals substantius» que sigui realment substantiva i no merament terminològica. En aquest respecte, cal esmentar el treball de Bach (1965) i el de Lyons (1966).

Si, a la vista d'aquelles frases (1)-(5), ens

cia per a cada parella de substantiu i adjectiu que l'admet, com també per a cada parella de substantius que poden entrar com a subjecte de la frase i com a complement del predicat, respectivament, en les construccions del tipus (3), i això sol ja ens forneix un criteri de classificació i, ensems, ens manifesta *formalment* una relació que nomenclàlment potser ja coneixiem, i que hem vingut a denominar amb els termes d'*alienable/inalienable*. Si, pels motius que siguin, algú ens demostra o merament ens indica que el nom no és del tot apropiat (perquè, per exemple, no és «homologable» a un altre sistema lingüístic que marca obertament aquesta categoria) no ens ha de recar pas d'abandonar-lo i de cercar-ne un altre de més escaient. Els errors d'una pretesa gramàtica universal s'han de criticar per llurs conseqüències empíriques i no merament nominals, o, per entendre'ns, anomenar «Floquet de Neu» una nova raça de simis formada pel mico X i la mona Y no és pas tan important com haver demostrat que el mico X i la mona Y pertanyen a una mateixa raça, i que aquesta raça es diferencia per alguna propietat rellevant de totes les altres races conegudes fins ara (i els zoòlegs em perdonaran si uso els termes *raça*, *mico* i *mona* d'una manera poc tècnica i d'estar per casa). La cosa és d'allò més elemental, i les criatures que juguen a apilonar les boles blanques d'un cantó i les vermelles d'un altre ja ho saben; però a la que intervenen els mots —*les mots, ces trompeurs*—, les simplifications i els sofismes més grollers poden fer marrar el camí, i, al capdavall, si tot un sistema de convivència política pot basar-se en un joc d'equívocs, o en un de sol, què no haurem d'esperar d'un sistema gramatical, cosa molt menys tangible que l'altra i molt més feble als perills de l'ensarrollada terminològica!

plantejem un problema més general que el que he tractat fins ara, podem dir que una gramàtica del català ha d'explicar de la manera més sistemàtica i més unitària possible quin és el procés de formació d'aquelles frases, i, en fer-ho, si ho fa bé, resoldrà també el problema d'explicar les relacions gramaticals que mantenen entre elles. Des del punt de mira de la gramàtica transformacional, aquests problemes han estat tractats pel lingüista americà Ch. J. Fillmore (1968) en un article encisador on, d'altra banda, exposa la seva teoria gramatical, coneguda correntment com la «gramàtica dels casos». Breument, aquesta teoria distingeix, com la de Chomsky, un nivell de representació sintàctica subjacent i un nivell d'estructura de superfície. A diferència d'aquell, però, la naturalesa de l'estructura subjacent s'assembla més a certes concepcions típiques de la lògica matemàtica. Així, l'estructura subjacent d'una frase és concebuda com una configuració de *x* elements nominals o arguments —en el sentit de la lògica— entorn d'un terme predicatiu o predicador —un verb, però en el benentès que aquest element verbal pot pertànyer a la categoria superficial o morfològica de l'adjectiu, el substantiu, etc.—; cada argument és especificat respecte a una categoria sintàctico-semàntica, que Fillmore anomena «cas» —i que cal no confondre amb el «cas» de la gramàtica tradicional, que és una categoria de superfície— AGENTIU (A), OBJECTIU (O), DATIU o PACIENT (D), INSTRUMENTAL (I), LOCATIU (L), etc. Cada cas, així definit, domina un SN i un element abstracte K que representa la marca del cas en qüestió. Aquest element pot ésser realitzat per una terminació casual o «forma casual» en les llengües que disposen de sistema de casos en el sentit tradicional, o per una preposició o postposició específica en d'altres llengües, etc. Una de les possibles marques de cas, tant en unes llengües com en les altres, és el signe zero (Ø), que indica l'absència de tota marca «positiva». L'estructura subjacent, d'altra banda, seria, formalment, un conjunt inordenat i no pas una seqüència, com de fet, si no de professió, ho és en la gramàtica de Chomsky. Unes regles de subjectivació i objectivació seleccionarien, segons una jerarquia de casos preestablerta, l'element nominal que hauria d'aparèixer com a subjecte o com a objecte, respectivament, en l'estructura de superfície. La selecció d'alguns d'aquests casos implicaria determinats processos morfològics o sintàctics, com l'aparició de la passiva, etc. Així, per a Fillmore, les categories o funcions de subjecte-de i objecte-de —cf. Chomsky (1965)— farien referència exclusivament a l'estructura superficial de les frases, mentre que la base de la gramàtica —en el sentit tècnic

vament hom pot pendre com a subjecte l'O o el D remogut, el V pot convertir-se en un modificador adnominal del SN dominat per O (i.e. pot passar de predicat a atribut), els verbs *ésser* i *tenir* s'insereixen per transformació segons la sort seguida pel V *fosca*, etc. Per als detalls remeto a Fillmore.

Tornant ara al valor possessiu de certs pronoms personals, compareu (14) i (15):

(14) Li vaig regalar unes mitges (a la corista).

(15) Li vaig veure les cuixes (a la corista).

Malgrat el paralelisme d'estructures que presenten (14) i (15), és obvi que les dues frases no tenen la mateixa estructura. D'entrada, (14) no admet una paràfrasi idèntica a la que representa (17) respecte a (15):

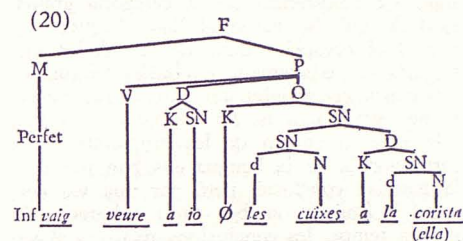
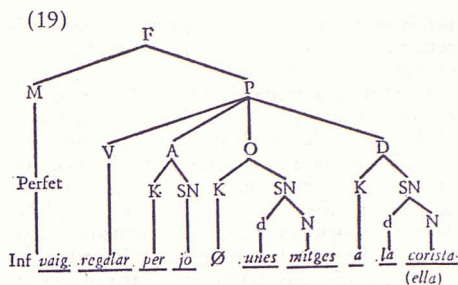
(16) Vaig regalar unes mitges a la corista.

(17) Vaig veure les cuixes de la corista.

(18) *Vaig regalar unes mitges de la corista.

Tot i que (15) sembla admetre una paràfrasi paral·lela a (16), n'hi ha prou que (14) no admeti la corresponent a (17) —cf. la agramaticalitat, o millor, la manca de relació de paràfrasi que presenta (18)— per tal de decidir que es tracta d'estructures diferents. A (14) el pronom *li* no té cap valor possessiu perquè no prové de cap complement adnominal, sinó que és un complement verbal. En canvi, a (15) el pronom *li* prové d'un datiu adnominal del tipus exemplificat per Fillmore i per les altres frases que he discutit. L'argument que he esgrimit havia estat usat ja per Ferrater. Allò que m'interessa remarcar és que si intentem explicar aquest fenomen dins la teoria de Fillmore, aclarim alhora l'estreta relació que existeix entre un datiu adnominal i un genitiu, i l'explicació del valor genitiu del pronom *li* —el qual no seria sinó un D adnominal remogut fora del seu SN—, explicació que esdevé plenament raonable dins una teoria determinada, i perd l'aparent caràcter ad hoc que semblava tenir per a Ferrater, o que potser aquest autor no va voler explicitar per tal de no fer-se tan pesat com ara jo en la seva exposició.

De manera que les estructures subjacents corresponents a (14) i (15) vindrien a ser, respectivament, (19) i (20):

Les transformacions oportunes convertiran (19) en l'estructura subjacent a (14) i l'estructura (20) en la subjacent a (15). No és ara aquest el meu tema.

Ara podem preguntar-nos quin és el comportament d'aquest pronom *li* (o, per al cas, *me* o *em*, *te* o *et*) respecte a la gramàtica de la possessió inalienable. S'usa únicament amb objectes classificats com «inalienables»? A primera ullada, i tractant-se d'un pronom personal, hom tendiria a creure que hauria d'ésser així. Tanmateix, són perfectament acceptables *li he vist els mitjons*, *li he vist la casa*, *el jardí*, *el llibre*, etc., *li he reconegut la dona*, *la veu*, *l'estil*, etc. És a dir, sembla que qualsevol substantiu entra en aquesta construcció. Jo ignoro si en altre temps aquesta fórmula només s'usava amb determinats substantius. En tot cas, aquí tenim un exemple a partir del qual un antropòleg que ens observés de fora estant podria començar a treure conclusions sospitoses. Certament, no seriem els primers a reconèixer objectes com la casa, el jardí, la veu, etc. com a parts integrants de la nostra personalitat, almenys si hem de creure Lévy-Bruhl. No nego la possibilitat que ens trobem amb una relíquia de concepcions passades de la nostra individualitat. Però abans de proclamar-ho alegrement caldria investigar una mica l'origen d'aquesta construcció i la possible existència d'altres construccions similars i el valor que hagin pogut tenir. Ara com ara, em semblaria massa agosarat intentar una extrapolació d'aquesta mena. I allò que és ben curiós és que un dels arguments lingüístics adduïts més sovint per a donar suport a la concepció primitiva de la individualitat són

precisament les restes de pronoms personals actuant com a afixos dels substantius que expressen objectes inalienables.

Evitant tota mena de prejudicis ens caldrà reconèixer que si la gramàtica del català conté les categories gramaticals d'alienable/inalienable no és pas gràcies a l'existència de pronoms personals amb valor possessiu que ho haurem descobert, sinó a un mecanisme de transposició que Frei va anomenar «conversió». Només la precipitació i l'especulació descarada ens portarien a trobar en el valor possessiu del pronom personal un símptoma de l'existència de la categoria gramatical de què he parlat al llarg d'aquest paper. L'observació atenta de les dades ens forçaria immediatament a rebutjar l'argument i la conclusió, malgrat que aquesta fos correcta per altres motius. La discreció, en canvi, i la reflexió entorn de les propietats transformacionals de la llengua ens han menat a la mateixa conclusió, però per una via correcta i, fins on arribo, prou coherent. Al mateix temps, les conclusions relatives al valor possessiu del pronom personal podrien omplir-nos de prevencions respecte a certes anàlisis i certes conclusions relatives a les anomenades llengües primitives. Amb la qual cosa —torno a dir-ho— no pretenc combatre ningú, sinó simplement cridar a la discreció. Entre altres coses, el meu coneixement de les llengües primitives (?) és prou deficient com per no discutir amb ningú. I la mera sospita mai no ha estat un argument de pes per a desfer cap conclusió.

JOAN A. ARGENTE

Barcelona, març de 1975

Referències bibliogràfiques

- E. BACH, (1965), «On Some Recurrent Types of Transformations», dins C.W. Kreidler (ed.), *16th Annual Round Table Meeting on Linguistics and Language Studies* (= Georgetown U. Monograph Series on Languages and Linguistics, 18).
- A. M. BADIA I MARGARIT, (1962), *Gramàtica Catalana*, Madrid.
- Ch. BALLY, (1965), *Linguistique générale et linguistique française*, 4a. edició, revisada i corregida, Berna.
- A. BELLO, (1847), *Gramàtica de la lengua castellana destinada al uso de los americanos*, Santiago de Chile.
- (1951), *Gramàtica* (Gramàtica de la lengua castellana destinada al uso de los americanos). Con las notas de Rufino J. Cuervo. Tomo IV de las *Obras completas de Andrés Bello*, Caracas
- E. BENVENISTE, (1956), «La nature des pronoms», for *Roman Jakobson*, l'Haia. Recollit dins Benveniste (1966).
- (1958), «De la subjectivité dans le langage» *Journal de Psychologie*, juliol-septembre. Recollit dins Benveniste (1966).
- (1962), «Pour l'analyse des fonctions casuelles: le génitif latin», *Lingua*, XI: ps. 10-18. Recollit dins Benveniste (1966).
- (1966), *Problèmes de linguistique générale*, París.
- N. CHOMSKY (1965), *Aspects of the Theory of Syntax*, Cambridge, Mass.
- P. FABRA (1922), *Gramàtica catalana*, 3a. edició, I.E.C., Barcelona.
- (1956), *Gramàtica Catalana* (a cura de J. Coromines), Barcelona.
- G. FERRATER (1968), «Gramàtiques per donar i per vendre», *La Mosca*, núm. 0, Barcelona.
- Ch. J. FILLMORE, (1968), «The Case for Case», dins E. Bach & R. T. Harms (eds.), *Universals in Linguistic Theory*, Nova York.
- H. FREI, (1929), *La Grammaire des Fautes*, París-Gènova.
- (1939), «Sylvie est jolie des yeux», *Mélanges de linguistique offerts à Charles Bally*, ps. 185-192. Gènova.
- R. JAKOBSON (1957), *Shifters, Verbal Categories, and the Russian Verb*, (Dept. of Slavic Languages and Literatures, Harvard University), Cambridge, Mass. Recollit dins Jakobson (1971), ps. 130-147.
- (1971), *Selected Writings II: Word and Language*, l'Haia.
- O. JESPERSEN, (1922), *Language. Its Nature, Development and Origin*, Londres.
- J. KURYLOWICZ, (1964), *The Inflectional Categories of Indo-European*, Heidelberg.
- L. LÉVY-BRUHL, (1916), «L'expression de la possession dans les langues mélanésiennes», *B.S.L.*
- (1927), *L'âme primitive*, París.
- J. LYONS, (1966), «Towards a "notional" theory of the "parts of speech"», *Journal of Linguistics*, 2: 209-236.
- Ch. S. PEIRCE, (1931), *Collected Papers* (ed. a cura de Ch. Hartshorne & P. Weiss), vol. II: *Elements of Logic*, Cambridge, Mass.
- B. L. WHORF, (1945), «Grammatical Categories», *Lg.* 21: 1-11. Recollit en els «Selected Writings» de l'autor: *Language, Thought and Reality* (ed. a cura de J. B. Carroll). Cambridge, Mass.